

Nr 92.

Av herr Cassel m. fl., om utredning angående ändrade regler beträffande placering av omyndigas penningmedel.

Enligt 15 kap. 4 § föräldrabalken skall omyndigs penningmedel göras räntebärande, och äge förmyndaren för sådant ändamål inköpa obligationer eller förvärva fordran, som inskrives eller inskrivits i statsskuldboken, eller utlåna medlen mot säkerhet av inteckning i fast egendom eller ock i myndlingens namn insätta dem hos postsparbank eller sparbank eller för längre tid hos annan bank. Närmare bestämmelser om de obligationer som må inköpas, om beskaffenheten av den inteckningssäkerhet, varemot utlåning må ske, samt om de räkningar, å vilka insättning hos bank må äga rum, meddelas av Konungen.

Med bank avses jämväl centralkassa för jordbrukskredit.

Kungl. Maj:t har den 21 november 1924 meddelat särskilda bestämmelser om anbringande av omyndigs medel.

Enligt dessa bestämmelser äga förmyndare utan särskilt samtycke av överförmyndare för omyndigs medel inköpa följande slag av obligationer:

- 1) obligationer, som utfärdats eller garanterats av staten;
- 2) obligationer, utfärdade eller garanterade av svensk kommun eller lands-ting, som till länets upptagande eller garanterande erhållit Konungens tillstånd;
- 3) aktiebolaget Svenska tobaksmonopolets obligationer;
- 4) Sveriges allmänna hypoteksbanks, konungariket Sveriges stadshypoteks-kassas eller Svenska bostadskreditkassans obligationer; samt
- 5) obligationer, utfärdade av Stockholms inteckningsgarantiaktiebolag eller av aktiebolag, som driver lånerörelse i enlighet med bestämmelserna i lagen den 22 juni 1911.

Omyndigs medel må även placeras i inteckningar, vilka skola ligga inom 60 % av fastställda taxeringsvärdet.

För ändamål, som avses i 8 kap. 4 § av lagen om förmynderskap, må omyndigs medel insättas, förutom hos postsparbanken eller sparbank, å depositionsräkning hos annan bank, dock med sådant villkor i fråga om tiden, att hos banken högsta ränta enligt sådan räkning erhålles. Gottgöres samma ränta för medel, som innestå å annan räkning, må ock därå insätt-ning ske.

Dessa regler ange det normala förfarandet vid anbringandet av omyndigas medel. Vill förmyndaren göra avsteg härifrån och placera medlen i annan ordning måste han enligt 5 § samma kapitel inhämta överförmyndarens samtycke.

Med sådant samtycke kan förmyndaren förvärva exempelvis fastighet eller aktier, men det är att märka, att överförmyndaren endast kan lämna samtycke om speciella skäl därtill äro.

Såsom sådant skäl nämnde första lagutskottet vid 1924 års riksdag, att ett företag, där den omyndige hade del, skulle ombildas till aktiebolag eller att det gällde att eljest tillvarataga hans intresse i ett företag, där han redan hade del. Dock framhöll utskottet med skärpa, att placering i aktier och därmed jämförliga värdepapper endast borde ske i ringa utsträckning.

I 3 § samma kapitel förutsattes även, att tillgång i aktier och andra värdepapper som den omyndige äger redan vid förmynderskapets tillkomst i allmänhet bör försäljas. Influtna penningmedel placeras därefter enligt nyssnämnda regler.

Med hänsyn till den utveckling, som ägt rum sedan dessa bestämmelser tillkommo vid 1924 års riksdag, måste man fråga sig, huruvida ifrågavarande regler numera motsvara tidsläget.

Reglerna byggde vid sin tillkomst på den förutsättningen, att ett fast penningvärde upprätthölls.

Den risk man ville skydda den omyndige mot var framför allt att utfärdaren av obligation eller annan skuldförbindelse skulle kunna råka i betalningssvårigheter. Därest detta uppnåddes vore den erforderliga trygghet vunnen för medlens bestånd, varom i 1 § samma kapitel sägs.

Genom penningvärdets fall under 1940-talet har problemet om tryggheten för omyndigas tillgångar kommit i ett nytt läge. Sålunda torde realvärdet av ett penningkapital under detta decennium ha reducerats med inemot 40 %.

En klar bild av det olyckliga resultatet för en omyndig, som en placering enligt lagens huvudregel ger, lämnar oss följande exempel.

En omyndig ärvde 1937 av sin far ett kontant belopp på 10 000 kronor. Detta belopp placerades den 17 januari 1938 i 1937 års 3 % statslån till en kurs av 102,5. Förmynderskapet upphörde den 17 januari 1951, och förmyndaren hade att denna dag avge redovisning för sin förvaltning till sin förutvarande myndling. Obligationernas börsvärde nämnda dag var 9 175 kronor. Myndlingen hade alltså gjort en förlust på 750 kronor. Ehuru i och för sig beklagligt är denna förlust dock ringa i jämförelse med den reduktion i hans tillgångars reala värde som inträtt. Fördyringen av alla varor och tjänster hade medfört, att hans ursprungliga kapital på 10 000 kronor, om man mäter i 1939 års priser, icke var värt mer än ca 6 000 kronor. Med hänsyn tagen till nyssnämnda kursförlust blir det kvarstående realvärdet allenast ca 5 500 kronor.

Om arvet bestått i börsnoterade aktier till ett värde av 10 000 kronor och förmyndaren följt de önskemål lagstiftaren i princip gett uttryck åt i tredje paragrafen och följaktligen omplacerat medlen i obligationer, hade myndlingen haft särskilt starka skäl till missnöje.

Därest förmyndaren år 1938 varit obunden av lagregler och placerat den omyndiges kapital i börsnoterade aktier med lämplig spridning, hade denna tillgång, enligt aktieindex som för närvarande för industriaktier utvisar siffran 149,55 och för bankaktier siffran 113,7 med den 31 december 1938 som bas, den 17 januari 1951 representerat ett försäljningsvärde av mellan 14 000 och 14 500 kronor eller ett realvärde av ca 9 000 kronor.

Den omyndige hade sålunda av sin förmyndare fått mottaga ett realvärde som varit ca 3 000 kronor större än det han fick mottaga, då medlen placerats i obligationer.

Även om han icke blivit till fullo skyddad mot inflationsverkningarna skulle han alltså genom aktieplacering blivit väsentligt bättre ställd än om medlen placerats i obligationer. Ännu gynnsammare hade förmodligen myndlingens läge varit om medlen placerats i sådana realvärden som fastigheter.

Det sagda har avseende på hur förhållandena gestalta sig under en högkonjunktur med fallande penningvärde. Helt motsatta te sig uppenbarligen förhållandena under en tid med lågkonjunktur och stigande penningvärde. Reglerna om placering av omyndigs medel synas emellertid om möjligt böra vara så utformade, att den omyndige i görligaste mån skyddas vid båda dessa alternativ.

Vi hemställa sålunda,

att en utredning i syfte att utforma lämpliga regler angående placering av omyndigs penningmedel snarast igångsättes och att därvid särskilt 3, 4, 5 §§ i femtonde kapitlet föräldrabalken omarbetas.

Stockholm den 24 januari 1951.

Leif Cassel.

R. Lundqvist.

Ebon Andersson.
